

# ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

Τόμος ΙΕ'

Συνδρομὴ ἑτησίαι· Ἐν Ἑλλάδι φρ. 12, ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ φρ. 20. — Αἱ συνδρομαὶ ἀρχονται ἀπὸ Ἰανουαρίου ἐκάστου ἔτους καὶ εἰνετήσιαι. — Γραφεῖον τῆς Διευθύνσεως· Ὀδὸς Ἀγγέλου 9

9 Ἰανουαρίου 1883

## ΕΥΓΕΝΙΑ ΓΡΑΝΔΕ

[Μυθιστορία Ὀνωρίου Βαλζάκ. — Μετάφρ. Ἀγγέλου Βλάχου.]

Συνέχεια· ἴδι σελ. 7.

Οἱ πλείονα εἰδότες γέροντες ἰσχυρίζοντο, ὅτι οἱ Γρανδέ ἦσαν λίαν φρόνιμοι ἄνθρωποι, ὅτι δὲν θὰ συνήθουν ν' ἀποξενώθῳσι τὰ κτήματά των, καὶ ὅτι ἢ δεσποινὶς Εὐγενία θὰ ἐνυμφεύετο τὸν υἱὸν τοῦ ἐν Παρισίοις Γρανδέ, πλουσιωτάτου οἰνεμπόρου. Ἄλλ' οἱ ὀπαδοὶ τῶν ἀντιμαχομένων μερίδων ἀντιπαρετήρουν· «Ἐν πρώτοις οἱ δύο ἀδελφοὶ δὲν εἶδον δις ἀλλήλους ἀπὸ τριακόνα ἡδὴ ἐτῶν. Ἐκτὸς τούτου ὁ κύριος Γρανδέ τῶν Παρισίων ἔχει μεγάλας ἀξιώσεις διὰ τὸν υἱὸν του. Εἶνε δῆμαρχος, βουλευτής, συνταγματάρχης τῆς ἐθνοφυλακῆς, μέλος τοῦ ἐμποροδικείου· ἀπαρνείται φυσικῶς τοὺς Γρανδέ τῆς Σωμύρης, καὶ ἀξίωσιν ἔχει νὰ συγγενεύσῃ πρὸς δουκιῆν τινα οἰκογένειαν, ἐκ τῶν τελευταίων δημιουργημάτων τοῦ Ναπολέοντος».

Τί δὲν ἐλέγετο περὶ τῆς πλουσίας ἐκείνης κληρονόμου εἰς εἴκοσι λευγῶν περιφέρειαν, κ' ἐντὸς αὐτῶν ἔτι τῶν δημοσίων ἀμαξῶν, ἀπὸ τοῦ Ἀνζέ μέχρι τοῦ Βλοά! Κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ 1811 οἱ κρυσωτισταὶ κατήγαγον σπουδαίαν νίκην κατὰ τῶν γρασειωτῶν. Τὸ κτήμα Φροαφῶν, ὀνομαστὸν διὰ τὸν δεινρῶνά του, τὸν θαυμασίον πύργον του, τὰς ἐπαύλας του, τοὺς ποταμούς, τὰ ἰχθυοτροφεῖα καὶ τὰ δάση του, ἀξίας τριῶν εκατομμυρίων, ἐξετέθη εἰς πώλησιν ὑπὸ τοῦ νέου μαρκησίου Φροαφῶν, ἀναγκασθέντος νὰ ἐξαγορεύσῃ τὴν περιουσίαν του. Ὁ συμβολαιογράφος Κρυσῶ, ὁ πρόεδρος Κρυσῶ καὶ ὁ ἀββᾶς Κρυσῶ, βοηθούμενοι ὑπὸ τῶν ὀπαδῶν των, κατάρθωσαν νὰ ἐμποδίσωσι τὴν κατὰ μικρὰς μερίδας πώλησιν τοῦ κτήματος. Ὁ δὲ συμβολαιογράφος ἔκλεισε λαμπρὰν συμφωνίαν μετὰ τοῦ νεανίου, πείσας αὐτόν, ὅτι θ' ἀπληροῦντο ἀπειροὶ δίκαι. ἵνα εἰσπραχθῶσι παρὰ τῶν πολλῶν ἀγοραστῶν τὰ τμήματα τῶν διαφόρων μικρῶν μερίδων, καὶ ὅτι προτιμότερον ἤθελεν εἶναι νὰ πωληθῇ τὸ κτήμα ἐν συνόλῳ εἰς τὸν κύριον Γρανδέ, ἄνθρωπον ἀξιοχρεῶν καὶ δυνάμενον ἄλλως νὰ καταβάλλῃ ἀμέσως τὸ τίμημα τοῖς μετρητοῖς. Τὸ ὥραϊον μαρκησιακὸν κτήμα τοῦ Φροαφῶν κατεπόθη οὕτω ἐν τῷ οἰσοφάγῳ τοῦ κυρίου Γρανδέ, ὅστις, πρὸς μεγάλην ἐκπληξιν τῶν

ἐν Σωμύρῃ, ἐπλήρωσεν αὐτὸ ἀμέσως, προσεξοφλήσας δόλοκληρον τὸ τίμημα, μετὰ τὰς προσηκούσας διατυπώσεις. Ἡ ὑπόθεσις αὕτη ἀντήχησε μέχρι Νάντης καὶ Ὁρλεανίας. Ὁ κύριος Γρανδέ μετέβη εἰς ἐπίσκεψιν τοῦ πύργου του, ἐπιβάς φορητοῦ τινος ἀμαξίου, ὅπερ ἔτυχεν ἐπανερχόμενον ἐκεῖσε. Ἀφοῦ δ' ἐπεθεώρησεν ὡς κύριος τὸ κτήμα του, ἐπανεκάμφεν εἰς Σωμύρην, βέβαιος ὅτι ἐτοποθέτησε τὰ χρηματὰ του πρὸς πέντε τοῖς ἐκατόν, καὶ συλλαβὴν τὴν θαυμασίαν ἰδέαν νὰ συνενώσῃ μετὰ τοῦ νέου τοῦ κτήματος πάντα τὰ ἄλλα. Εἶτα δέ, πρὸς πλήρωσιν τοῦ σχεδὸν κενοῦ ταμείου του, ἀπεφάσισε νὰ κόψῃ ἀφειδῶς τὰ δάση του καὶ νὰ καρπωθῇ τὰς λεύκας τῶν λειμῶνων του.

Εὐκολον εἶνε τότε νὰ ἐνοηθῇ πᾶσα ἡ βαρῦτης τῆς φράσεως ἐκείνης· «La maison à monsieur Grandet», δι' ἧς οἱ ἐν Σωμύρῃ ἐκάλουν τὴν ὠχρὰν, ψυχρὰν καὶ σιωπηλὴν οἰκίαν, ἣτις ἔκειτο κατὰ τὸ ἄνω ἄκρον τῆς πόλεως καὶ ὑπὸ τὰ ἐρείπια τῶν ὄχυρωμάτων τῆς. Οἱ δύο στῦλοι καὶ ἡ ἀψίς, οἵτινες ἀπετέλουν τὴν θύραν, ἦσαν κατεσκευασμένοι, ὡς καὶ ἡ οἰκία, ἐκ λευκοῦ τιτανολίθου, εἰδικοῦ κατὰ τὰς ὄχθας τοῦ Λεῖγερους καὶ τοσοῦτον μαλακοῦ, ὥστε μόλις διαρκεῖ κατὰ μέσον ὄρον διακόσια ἔτη. Αἱ ἄνισοι καὶ πολυάριθμοι ὀπαί, ἃς εἶχον ἀνοίξει ἐπὶ τοῦ λίθου τούτου αἱ ἀτμοσφαιρικαὶ ἐπήρειαι, καθίστων τὴν ἀψίδα καὶ τοὺς στύλους ἐκείνους ὁμοίους πρὸς τὰς σκληρωτὰς πέτρας τῆς γαλλικῆς ἀρχιτεκτονικῆς καὶ παρεμφερέσι πρὸς τὸν πυλῶνα δεσμωτηρῶν. Ἄνωθεν τῆς ἀψίδος ἐξετείνετο μακρὸν ἀνάγλυφον ἐκ λίθου σκληροῦ, ἐμφαίνον τὰς τέσσαρας ὥρας τοῦ ἔτους, ἀλλὰ μελανὰς ἡδὴ καὶ ἀποτετριμμένας· τοῦ ἀναγλύφου δὲ τούτου ἐδέσποζε πλίνθος προέχουσα, ἐφ' ἧς ἔθαλλον διάφορα τυχαῖα φυτὰ, ἐλξίνη, κισσάμπελος, ἀρνόγλωσσον, κ' ἐν μέσῳ αὐτῶν μικρὰ τις κερασέα, ἱκανῶς ἡδὴ μεγάλη. Ἡ θύρα, ὅλη ἐκ δρυός, φαῖα, κατὰξηρος καὶ πλήρης διαρραγῶν, ἐφαίνετο μὲν ἀσθενῆς, ἀλλὰ συνεκρατεῖτο στερεῶς διὰ τῶν πολυαριθμῶν τῆς γόμφων, οἵτινες ἐστίζον αὐτὴν συμμετρικῶς. Μικρὸν τετράγωνον κιγκλίδωμα, πυκνὰς ἔχον τὰς ράβδους τοῦ κ' ἐρυθρὰς ἐκ τῆς σκωρίας, κατεῖχε τὸ μέσον τῆς πύλης ἐκείνης, ἣτις οὔτε αὐλεις ἦτο οὔτε συνήθης θύρα, κ' ἐχρησίμειεν, οὕτως εἰπεῖν, ὡς ἀφετηρία ῥόπτρου, προσηρητημένου μὲν εἰς τὸ

κιγκλίδωμα διὰ κρίκου, καταπίπτοντος δὲ ἐπὶ τὴν κεφαλὴν ἡλου χονδρού, μορφαζόντος παραδόξως. Τὸ ῥόπτρον αὐτό, μακρὸν καὶ πανάρχαιον τὸ σχῆμα, ὠμοίαζε χονδρὸν θαυμαστικὸν σημεῖον. Ἄν δὲ ἀρχαιολόγος τις τὸ ἐξήταζε μετὰ προσοχῆς, θ' ἀνεύρισκεν ἐπ' αὐτοῦ ἀμυδρὰ ἴχνη τῆς κομικωτάτης μορφῆς, ἣν παρίστανεν ἄλλοτε καὶ ἦν χρῆσις μακρὰ εἶχεν ἐξαφανίσει. Διὰ τοῦ μικροῦ τούτου κιγκλιδώματος, οὔτινος προορισμὸς ἦτο ν' ἀναγνωρίζωνται οἱ φίλοι ἐν καιρῶ ἐμφυλίων πολέμων, οἱ περίεργοι ἠδύναντο νὰ διακρίνωσιν εἰς τὸ βάθος θόλου σκοτεινοῦ καὶ πρασινωποῦ βαθμίδας τινὰς ἐφθαρμένας, φερούσας εἰς κῆπον περιφραττόμενον γραφικῶς ὑπὸ τοίχων χονδρῶν, ἐφίδρων ἐκ τῆς ὑγρασίας, ὅπου πυκνὰ ἐφύοντο ῥικνὰ τινὰ δενδρύλλια. Οἱ τοῖχοι οὔτοι ἦσαν οἱ τῶν δυχρωμάτων, ἐφ' ὧν ἐξετείνοντο οἱ κῆποι γειτονικῶν τινων οἰκιῶν. Κατὰ τὸν ἰσόγειον τῆς οἰκίας ὄροφον, τὸ κυριώτατον δωμάτιον ἦτο αἰθουσα, ἧς ἡ εἴσοδος ἔκειτο ὑπὸ τὸν θόλον αὐτὸν τῆς ἐξωθύρας. Ολίγοι γνωρίζουσι τίνα σημασίαν ἔχει ἡ αἰθουσα κατὰ τὰς μικρὰς πόλεις τῆς Ἀζοῦ, τῆς Τουρανίας καὶ τοῦ Βερδύ. Ἡ αἰθουσα εἶνε συνάμα προθάλαμος, ἐστιατόριον, γραφεῖον, δωμάτιον ὑποδοχῆς καὶ γυναικωνίτης· εἶνε τὸ θέατρον τοῦ οἰκιακοῦ βίου, ἡ κοινὴ ἐστία. Εἰς αὐτὴν ὁ κουρεὺς τῆς συνοικίας ἤρχετο δις τοῦ ἔτους κ' ἔκοπτε τὴν κόμην τοῦ κυρίου Γρανδέ· ἐκεῖ εἰσῆρχοντο οἱ μισθωταί, ὁ ἐφημέριος, ὁ ἔπαρχος, καὶ ὁ τοῦ μυλωθροῦ ὑπηρετής. Τὸ δωμάτιον αὐτό, οὔτινος τὰ δύο παραθύρα ἠνοίγοντο ἐπὶ τῆς ὁδοῦ, εἶχε σκινοδωτὸν τὸ ἔδαφος· τεφόχροα δὲ σκινιδωτὰ φατνώματα, μετ' ἀρχαιοπρεπῶν χειλωμάτων, ἐκάλυπτον τοὺς τοίχους των, ἀπὸ κορωνίδος μέγιστος ἐδάφους, καὶ τὴν ὄροφὴν αὐτοῦ ἀπετέλουν δοκοὶ ἐκφανεῖς, τεφορὰν ἔχουσαι τὴν βαφήν, ὧν τὰ διάμεσα ἐπλήρου λευκὸν ἀμμοκονίαμα, κίτρινοσθέν ὑπὸ τοῦ χρόνου. Γηραιὸν ἐκκρεμὲς ὠρολόγιον ἐκ χαλκοῦ, ἐγκεκολλημένα φέρον ἀραβουργήματα ἐκ χελωνίου, ἐκόσμηι τὸν ἐκ λευκοῦ λίθου ἀτέχνως γεγλυμμένον πρόβολον τῆς ἐστίας, ἐφ' οὗ ὠροῦτο κάτωπτρον ἐξ ὕλου πρασινωπῆς, οὔτινος αἱ ἄκραι, λοξῶς ἀποτετραμμένοι ἵνα δεικνύωσι τὸ πάχος του, διέγραφον λεπτὴν φωτεινὴν αὐλακα περιθέουσαν πλαίσιον γοθικὸν ἐκ χάλυκος δαμασκηνοῦ. Οἱ ἐκατέρων τῶν γωνιῶν τῆς ἐστίας κοσμοῦντες πολὺρωτοι λυχνοστάται, ἐξ ἐπιχρῶσου ὀρειχάλκου, εἶχον διπλοῦν τὸν σκοπὸν. Ἀφαιρουμένων τῶν ῥόδων, ἅτινα ἐχρησίμευον ὡς κρηδοχαί, καὶ ὧν ὁ κύριος κλάδος προστηρμόζετο εἰς τὸ ἐκ κυανωποῦ μαριάρου ὑπόβαθρον, ὅπερ ἐκάλλυνον κοσμήματα ἐκ παλαιοῦ χαλκοῦ, τὸ ὑπόβαθρον αὐτὸ μετεβάλλετο εἰς καθημερινὸν λυχνουχον. Τὰς ἔδρας, ἀρχαιοπρεπεῖς τὸ σχῆμα, ἐκάλυπτον ταπητουργήματα παριστῶντα τοὺς μύθους τοῦ Λαφονταίνου. Ἄλλ' ἔπρεπε νὰ τὸ γνωρίζῃ τις, ἵν' ἀνακαλύψῃ τὰς παραστάσεις ἐ-

κείνας, ὧν δυσκόλως πλέον διεκρίνοντο τὰ ἐσθεσιμένα χρώματα καὶ αἱ ἀνάμεστοι συρραφῶν εἰκόνες. Κατὰ τὰς τέσσαρας τῆς αἰθούσης ταύτης γωνίας ἀπέκειντο παράδοξά τινα γωνιαῖα κυλικεῖα, ἀπολήγοντα εἰς ῥυπαροὺς οὐρίθαντας. Πηλκίον δὲ τι τραπέζιον παιγνιδίου, οὔτινος τὸ ψηφοθέτημα ἀπετέλει ἀδάκιον ζατρκίου, προσέκειτο εἰς τὸν μεταξὺ τῶν δύο παραθύρων τοῖχον. Ἐπὶ τῆς τραπέζης ταύτης ἔκειτο βαρόμετρον ὠσειδὲς ἐν μελανῇ στεφάνῃ, κοσμούμενον διὰ ταινιῶν ἐξ ἐπιχρῶσου ξύλου, ἐφ' ὧν τοσοῦτον θρασέως εἶχον ἀσχημονήσει αἱ μυῖαι, ὥστε ἡ ἐπιχρῶσις ἀπέβαινε πάντη προβληματικὴ. Ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου εἰς τὴν ἐστίαν τοίχου, εἰκόνες δύο, διὰ χρωστῆρος γεγραμμένα, ὑπετίθεντο παριστώσαι τὸν πρόγονον τῆς κυρίας Γρανδέ, τὸν γέροντα Βερετελιέρ, ἐν στολῇ ὑπολοχαγοῦ τῆς φρουρᾶς, καὶ τὴν μακαρίτιδα Ζεντιλιέ, ἐν εἵδει ποιμενίδος. Ἀπὸ τῶν δύο παραθύρων ἀνηρτῶντο αὐλαῖαι βαρεῖαι, ἐξ ἀδρου ἐρυθροῦ μεταξωτοῦ ὑφάσματος τοῦ Τούρ, συμπτυσσόμεναι ἐκατέρωθεν διὰ μεταξίνων θωμῖγκων ἀποληγόντων εἰς χονδρούς ἐκκλησιαστικὸς θυσάνους. Ὁ πολυτέλης οὗτος εὐτρεπισμὸς, τοσοῦτον ἀντίθετος πρὸς τὰς συνηθείας τοῦ κ. Γρανδέ, εἶχε συμπεριληφθῆ ἐν τῇ ἀγορᾷ τῆς οἰκίας, ὡς καὶ τὸ πλαίσιον, τὸ ὠρολόγιον, τὰ ταπητουργῆ ἐπιπλα καὶ τὰ ἐκ ξύλου ῥοδῆς γωνιαῖα κυλικεῖα. Ἐν τῷ ἐγγυτέρῳ εἰς τὴν θύραν παραθύρου εὐρίσκετο ἔδρα πλεκτὴ ἐκ καλάμης, ἧς αἱ πόδες, ἐπὶ καλοβάθρων τεθειμένοι, ἐπέτρεπον εἰς τὴν κυρίαν Γρανδέ νὰ βλέπῃ ἀφ' ὑψηλοτέρου τοὺς διαβάτας τῆς ὁδοῦ. Τραπέζιον ἐργασίας ἐκ ξύλου κερασέας ἐπλήρου τὸ ἀνοιγμα τοῦ παραθύρου, καὶ παρ' αὐτῷ ἔκειτο ὁ μικρὸς κλιντήρ τῆς Εὐγενίας Γρανδέ. Ἀπὸ δεκαπενταετίας ἤδη πᾶσαι τῆς μητρὸς καὶ τῆς κόρης αἱ ἡμέραι εἶχον παρῆλθαι κατ' αὐτὴν ἐκείνην τὴν θέσιν, ἐν διαρκεί καὶ συντόνῳ ἐργασίᾳ, ἀπὸ τοῦ μηνὸς Ἀπριλίου μέχρι τοῦ Νοεμβρίου. Τὴν πρώτην τοῦ μηνὸς τούτου ἐπέτρεπετο εἰς αὐτὰς νὰ καταλάβωσι τὰ χειμεριὰ των καθίσματα ἐγγὺς τῆς ἐστίας. Μόνον δὲ τὴν ἡμέραν ἐκείνην παρῆχε τὴν ἄδειαν ὁ κ. Γρανδέ ν' ἀναφθῇ πῦρ ἐν τῇ αἰθούσῃ, καὶ διέτασσε πάλιν νὰ σβασθῇ τὴν τριακοσὴν πρώτην Μαρτίου, ἀδιαφορῶν παντελῶς πρὸς τὰς πρώτας φύχης τοῦ ἔαρος καὶ τοῦ φθινοπώρου. Μικρὸν τι πύραυλον, τρεφόμενον ἀπὸ τῆς τοῦ μαγειρείου ἀνθρακίως, ἦν ἐπεφύλακτεν ἐπιτηδεῖως ἡ Ἀνιέτα, καθίστα ἤττον ἐπισιθητάς εἰς τὴν κυρίαν καὶ τὴν δεσποινίδα Γρανδέ τὰς ψυχροτέρας πρωίας καὶ ἐσπέρας τοῦ Ἀπριλίου καὶ Ὀκτωβρίου. Ἡ μήτηρ καὶ ἡ θυγάτηρ συνετήρουν μόναι πάντα τῆς οἰκίας τὰ θρόνια, καὶ τοσοῦτον εὐσυνειδήτως ἐπασχόλου δλόκληρον τὴν ἡμέραν εἰς τὴν κοπιώδη αὐτὴν ἐργασίαν, ὥστε ὁσάκις ἡ Εὐγενία ἤθελε νὰ κεντήσῃ τραχηλίαν τινὰ τῆς μητρὸς τῆς, ἠναγκάζετο νὰ στρεφῆται ἐκ τῶν ὠρῶν τοῦ ὕπνου τῆς

καὶ ν' ἀπατᾷ τὸν πατέρα τῆς ἴνα ἔχη φῶς. Διότι ἀπὸ μακροῦ ὁ γέρον φιλάργυρος διένεμε μόνος τὰ κηρία εἰς τὴν θυγατέρα του καὶ τὴν Ἀννέταν, ὡς διένεμεν ἐπίσης πᾶσαν πρῶταν τὸν ἄρτον καὶ τὰ ἄλλα τροφίμα τῆς ἡμέρας.

Ἡ Ἀννέτα ἦτο ἰσως τὸ μόνον ἀνθρώπινον πλάσμα, ὅπερ ἠδύνατο ν' ἀνεχθῆ τὸν δεσποτισμὸν τοῦ κυρίου τῆς. Πᾶσα δὲ ἡ πόλις ἐφθόνη ἐπ' αὐτῇ τὸν κύριον καὶ τὴν κυρίαν Γρανδέ. Ἡ Ἀννέτα, ἣν ἐκάλεε συνήθως ὁ κόσμος Μεγάλην Ἀννέταν, διότι εἶχεν ἀνάστημα πέντε ποδῶν καὶ οὐκὼ δακτύλων, ὑπηρετεῖ παρά τῷ Γρανδέ ἀπὸ τριάκοντα καὶ πέντε ἐτῶν. Καίτοι δὲ ὁ ἐτήσιος αὐτῆς μισθὸς ἦτο ἐξήκοντα μόνον φράγκα, ἐθεωρεῖτο ὡς μία τῶν πλουσιωτάτων ὑπηρετριῶν τῆς Σωμύρης. Τὰ ἐξήκοντα αὐτὰ φράγκα, συγκεφαλαιούμενα ἀπὸ τριακονταπέντε ἐτῶν εἶχον συμποσῶθῃ εἰς τέσσαρας χιλιάδας, κατατεθειμένας ἐπὶ τόκῳ ἰσοβίῳ παρὰ τῷ συμβολαιογράφῳ Κρουσῷ. Τὸ προῖόν δὲ τοῦτο τῶν μακρῶν καὶ ἀνευδότην οἰκονομιῶν τῆς Ἀννέτας ἐφαίνετο καταπληκτικόν. Πᾶσα ὑπηρετρία, βλέπουσα τὴν ταλαίπωρον ἐξηκοντούτιδα ἐξασφαλίσασαν ἄρτον διὰ τὴ γῆράς τῆς, ἐφθόνη αὐτὴν, λησμονοῦσα ὁποίας σκληρᾶς δουλείας ἦν ὁ ἄρτος ἐκεῖνος καρπός. Ὅτε ἡ πτωχὴ κόρη εἶχε δύο καὶ εἴκοσιν ἐτῶν ἡλικίαν, οὐδαμοῦ κατώρθωσε νὰ εὕρῃ ὑπηρεσίαν· τοσοῦτον ἡ μορφή τῆς ἐφαίνετο ἀντιπαθῆς. Ἦν δὲ ἄδικος ἀληθῶς ἡ ἐντύπωσις αὐτῆ· διότι τὸ πρόσωπόν τῆς ἤλεε θαυμασθῆ, ἂν ἐκόσμιε τοὺς ὄμους ἐπιλέκτου τινὸς τῆς αυτοκρατορικῆς φρουρᾶς· ἀλλ' ἡ ἀναλογία εἶνε, λέγουσιν, ἐν παντὶ ἀπαραίτητος. Ἀναγκασθεῖσα νὰ καταλίπῃ πυρποληθεῖσαν ἔπαυλιν, ὅπου ἐρύλαττεν ἀγελάδας, ἤλθεν εἰς Σωμύρην, ἵνα εὕρῃ ὑπηρεσίαν, ἔμπλεως καρτερίας εὐρώστου, εἰς πάντα προθύμου. Ὁ γέρον Γρανδέ διανοεῖτο τότε νὰ νυμφευθῆ, καὶ ἤθελεν ἤδη νὰ διευθετήσῃ τὰ τοῦ οἴκου του. Παρατήρησε τὴν κόρην ταύτην, ἀποπεμπομένην ἀπὸ θύρας εἰς θύραν, καὶ ἐκτιμήσας, ὡς βυτοποιὸς, τὴν σωματικὴν αὐτῆς ῥώμην, ἐμάντευσε τίνα χρησιμότητι ἠδύνατο νὰ ἔχη δι' αὐτὸν τὸ θῆλυ ἐκεῖνο πλάσμα, τὸ ἔχον διαστάσεις Ἡρακλέους, στερεὸν καὶ ἀκλόνητον ἐπὶ τῶν ποδῶν αὐτοῦ ὡς βαθύρριζος ἐξηκοντούτις ὄρυς, κραταιὰ ἔχον τὰ ἰσχία καὶ τὰ νῶτα τετράγωνα, χεῖρας ἀμαξηλάτου, ἀρβραγῆ τὴν χρησιμότητα, καὶ ἄθικτον τὴν ἀρετὴν. Οὔτε οἱ ἀεροχορδῶνες, οἵτινες ἐκόσμουον τὸ ἀρβενωπὸν ἐκεῖνο πρόσωπον, οὔτε ἡ κεραμῖνὴ χορία του, οὔτε οἱ νευρώδεις βραχιόνες καὶ τὰ ῥάκη τῆς Ἀννέτας ἐπτόησαν τὸν βυτοποιόν, ὅστις εἶχεν ἔτι ἡλικίαν, καθ' ἣν σκιρτᾷ ἡ καρδία. Ἐθρεψε τότε, ἐνέδυσσε καὶ ὑπέδησε τὴν πτωχὴν κόρην, ἔδωκεν αὐτῇ μισθὸν καὶ προσηνέχθη πρὸς αὐτὴν εὐμενῶς μάλλον ἢ τροχέως. Τοῦτο βλέπουσα ἡ Ἀννέτα ἐκλαυσε κρύφα ἐκ χαρᾶς καὶ ἀφωσιώθη ὄλωσ εἰς τὸν βυτοποιόν, ὅστις, ἄλλως, ἐξεμεταλλεύθη αὐτὴν τι-

μαριωτικῶς. Ἡ Ἀννέτα ἔπραττε πάντα. Ἐμαγειρεύειν, ἐξερρῶπιζεν, ἔπλυε τὰ θήονια εἰς τὸν Λεῖγγρα κ' ἐπανεφέρειν αὐτὰ ἐπὶ τῶν ὤμων τῆς. Ἠγείρετο ἑνωρὶς καὶ κατεκλίνετο ἀργά. Παρασκευάζε τὴν τροφήν τῶν τρυγητῶν ἐν καιῷ τῆς συγκομιδῆς, κ' ἐπεστάτει τοὺς ῥακολόγους. Ὑπερμαχεῖ, ὡς κύων πιστός, τῆς παρουσίας τοῦ αὐθέντου τῆς, καὶ τυρλῶς εἰς αὐτὸν ἀφωσιωμένη, ὑπήκουεν εἰς τὰς παραδοξοτάτας τῶν ἰδιοτροπιῶν του. Κατὰ τὸ διάσημον ἔτος 1811, οὐτινος ἡ συγκομιδὴ ἀπήτησε κόπους ἀνηκούστους, ἀπαφάτισεν ὁ Γρανδέ, μετὰ εἴκοσιν ἐτῶν ὑπηρεσίαν, νὰ δωρήσῃ εἰς τὴν Ἀννέταν τὸ παλαιὸν του ὠρολόγιον, — ἦτο δὲ τοῦτο τὸ μόνον δῶρον, ὅπερ εἶχε λάβει παρ' αὐτοῦ ἡ πιστὴ ὑπηρετρία. Τῇ ἐχαρίζε μὲν τὰ γηραιὰ του σανδάλια—ἅτινα τῆς ἤρχοντο ἐξαιρετα—ἀλλ' ἦσαν τόσον τετριμμένα, ὥστε τὸ τριμνησιῶν τοῦτο κέρδος δὲν ἠδύνατο νὰ θεωρηθῆ ὡς δῶρον ἀληθές. Ἡ ἀνάγκη κατέστησε τὴν πτωχὴν αὐτὴν κόρην τοσοῦτον φιλάργυρον, ὥστε ὁ Γρανδέ κατήντησε νὰ τὴν ἀγαπήσῃ, ὡς ἀγαπᾷ τις τὸν κύνα του, ἡ δὲ Ἀννέτα ἐφόρσεν ἀνεπαισθήτως περὶ τὸν τράχηλόν τῆς κλοιόν, ὅστις οὐδὲ κἂν τὴν ἠνώχλει πλέον. Ἄν ὁ Γρανδέ ἔκοπτε τὸν ἄρτον φειδωλότερον τοῦ δέοντος, οὐδόλωσ ἐκεῖνη παρεπονεῖτο· μετεῖχε δὲ φαῖδρά τῶν ὑγεινῶν ὠφελημάτων, ἅτινα παρεῖχεν ἡ αὐστηρὰ διαίτα τῆς οἰκίας, ἐν ἣ οὐδεὶς ποτε ἠσθένει. Ἄλλως τε ἡ Ἀννέτα ἀπετέλει μέρος τῆς οἰκογενείας· ἐγέλα ὁσάνκις ἐγέλα ὁ Γρανδέ, ἐμελαγγοῦλα ὁσάνκις ἐκεῖνος ἐρρίγει, ἐθεραμίνετο καὶ εἰργάζετο ὅπως ἐκεῖνος. Ἀντήμειβε δ' αὐτὴν πολυλαχῶς ἡ ἰσότης αὐτῆ. Οὐδέποτε ὁ αὐθέντης εἶχεν ἐπιτιμῆσαι τὴν ὑπηρετρίαν, ὅτι ἔτρωγε τυχὸν ἐκ τῆς ἀμπέλου τὰ ὑπόλοιπα τοῦ τρυγητοῦ ἢ ἔκοπτεν ἀπὸ τοῦ δένδρου δαμάσκηνά τινα ἢ ῥοδάκινα. «Ἐλα, ρίξε μέσα σου, Ἀννέτα!» τῇ ἔλεγε, ὁσάνκις, ἐν ἔτει εὐφορίας, ἐκάμπτοντο οἱ κλάδοι ὑπὸ τὸ βροῖθος τῶν καρπῶν, καὶ οἱ ὑπηρεταὶ ἠναγκάζοντο νὰ τοὺς ρίπτωσιν εἰς τοὺς χοίρους. Ὁ ἀμφίβολος γέλωσ τοῦ γέροντος Γρανδέ ἦτο θάλπουσα ἠλιακὴ ἀκτίς διὰ πτωχὴν ἀγροτίδα κόρην, ἀναληφθεῖσαν ἐξ ἐλεημοσύνης καὶ οὐδὲν ἄλλο γνωρίσασαν ἐν νεότητι πλὴν ἀγροικίας καὶ τραχύτητος. Ἄλλως δὲ ἡ ἀπλῆ καρδία καὶ ἡ στενὴ κεφαλὴ τῆς Ἀννέτας ἐν μόνον αἴσθημα καὶ μίαν μόνην ἰδέαν ἠδύνατο νὰ περιλάβωσιν. Ἐφαντάζετο ἑαυτὴν ἐμφανιζομένην πρὸ τριάκοντα καὶ πέντε ἐτῶν εἰς τὸ ζυλοργεῖον τοῦ γέροντος Γρανδέ, γυμνόποδα καὶ ῥακένδυτον, καὶ εἶχεν ἔναυλον ἔτι τὴν φωνὴν τοῦ βυτοποιοῦ, λέγοντος πρὸς αὐτὴν: «Τί θέλεις, μικροῦλά μου;» Καὶ ἡ ἐργωμοσύνη τῆς διέμενε πάντοτε νέα. Ἐνίοτε ὁ Γρανδέ, σκεπτόμενος ὅτι τὸ ταλαίπωρον ἐκεῖνο πλάσμα οὐδένα ποτὲ ἤκουσε θωπευτικὸν λόγον, ὅτι ἠγνοεῖ ὅ,τι δῆποτε γλυκὸ αἴσθημα δύναται νὰ ἐμπνεύσῃ ἡ γυνή, καὶ ὅτι ἐμελλέ ποτε νὰ ἐμ-



φρανισθῆ ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ ἀγνή, ὡς ἡ ἀειπάρθενος, κατελαμβάνετο ὑπὸ οἴκου, κ' ἔλεγε θεωρῶν αὐτήν: «Ἡ πτωχὴ Ἀννέτα!». Εἰς τὴν ἐπιφώνησιν αὐτὴν ἀπεκρίνετο πάντοτε ἀνεκδιήγητον βλέμμα τῆς γηραιᾶς ὑπηρετρίας, αἱ λέξεις δ' ἐκείναι, ἐπαναλαμβανόμεναι ἐκ διαλειμμάτων, ἀπετέλουν ἀπὸ μακροῦ ἤδη ἄλυσιν φιλίας συνεχῆ καὶ ἀδιάκοπον, εἰς ἣν πᾶσα ἐκφώνησις ὁμοία προσέθετε νέον κρίκον. Ὁ οἶκος οὗτος, ὃν ἠσθάνετο ἡ καρδιά τοῦ Γρανδέ καὶ τοσοῦτον ἠσμένιζεν ἡ γραία κόρη, εἶχε τι τὸ φοικῶδες. Ὁ ἀνελεῖμων αὐτὸς οἶκος τοῦ φιλαργύρου, ὁ μυρίας παρέχων εὐχαριστήσεις, εἰς τὴν καρδίαν τοῦ γέροντος βυτοποιοῦ, ἀπετέλει τὴν υπερτάτην τῆς Ἀννέτας εὐδαιμονίαν. — «Πτωχὴ Ἀννέτα!» θὰ εἴπωσι βεβαίως πάντες· ὁ δὲ Θεὸς θ' ἀναγνωρίσῃ ποτὲ τοὺς ἀγγέλους του ἐκ τῆς δονήσεως τῆς φωνῆς των καὶ τῶν μυστικῶν αὐτῶν πόθων. Πολλαὶ ἦσαν οἰκίαι ἐν Σωμύρῃ, αἵτινες μετεχειρίζοντο κάλλιον τοὺς ὑπηρετάς των, χωρὶς ἐν τούτοις νὰ εὐχαριστῶνται οἱ οἰκοδεσπότες. Διὰ τοῦτο δὲ καὶ ἔλεγον: «Τί τῆς κάμουν τῆς Ἀννέτας αὐτοὶ οἱ Γρανδέ, καὶ τοὺς εἶνε τόσο ἀφοσιωμένη; Καὶ εἰς τὴν φωτιάν ἤμπορεῖ νὰ πέσῃ πρὸς χάριν των!» — Τὸ μαγειρεῖόν της, οὐτινος τὰ κιγκλιδωτὰ παράθυρα ἤνοιγον πρὸς τὴν αὐλήν, ἦτο καθαρὸν πάντοτε καὶ ψυχρὸν, ἀληθὲς μαγειρεῖον φιλαργύρου, ὅπου τίποτε δὲν ἔπρεπε νὰ παραπίπτῃ. Ἀφοῦ ἡ Ἀννέτα ἔπλυε τὰ μαγειρικά της σκεύη, κ' ἐφύλαττε τὰ περισσεύματα τοῦ γεύματος καὶ ἔσβυνε τὸ πῦρ, κατέλιπε τὸ μαγειρεῖόν της, ὅπερ στενὸς διάδρομος ἐχώριζεν ἀπὸ τῆς αἰθούσης, κ' ἐρχομένη πρὸς τοὺς κυρίους της, ἔνθηε κάνναβιν, πλησίον των καθήμενῃ. Ἐν μόνον κηρίον ἐφώτιζε τὴν οἰκογενειακὴν ἐσπερίδα. Ἡ ὑπηρετρία κατεκλίνετο εἰς τὸ βάθος τοῦ διαδρόμου ἐκείνου, ἐντὸς τρώγλης σκοτεινῆς, φωτιζομένης διὰ στενοῦ φεγγίτου μεσοτοίχου. Ἡ εὐρῶστος ὑγεία της ἐπέτρεπεν αὐτῇ νὰ κατοικῇ ἀτιμωρητὴ ἐντὸς τῆς τρώγλης ἐκείνης, ὅθεν ἠδύνατο ν' ἀκούῃ καὶ τὸν ἐλάχιστον θόρυθον ἐντὸς τῆς βαθείας σιγῆς, ἣτις ἐκράτει ἐν τῷ οἴκῳ ἡμέρας καὶ νυκτός. Καθῆκον εἶχεν, ὡς κύων ἀστυνομικός, νὰ κρατῇ γρηγορῶν τὸ ἐν αὐτῆς οὖς, ἐνῶ ἐκοιμᾶτο, καὶ ν' ἀναπαύεται ἀγρυπνοῦσα.

Ἡ περιγραφή τῶν λοιπῶν μερῶν τῆς οἰκίας θέλει συνδεθῆ πρὸς τὰς περιπετείας τοῦ ἱστορήματος τούτου· ἄλλως δὲ ἡ ἔργογραφησις τῆς αἰθούσης, ἐν ἣ διελάμπεν ὅλη τῆς οἰκογενείας ἡ πολυτέλεια, ὑποδεικνύει ἐκ τῶν προτέρων τὴν γυμνότητα τῶν ἀνωτέρων ὀρφάν.

Ἐν ἔτει 1819, περὶ τὰ μέτα Νοεμβρίου, ἀνῆψεν ἡ Ἀννέτα, ἄμα τῆ ἐσπέρας, τὸ πρῶτον πῦρ ἐν τῇ ἐσίᾳ, διότι τὸ φθινόπωρον εἶχε παρέλθει ὠραϊότατον. Ἡ ἡμέρα ἐκείνη ἦτο ἡμέρα ἑορτῆς, γνωστοτάτη εἰς τε τοὺς χρυσώτιστάς καὶ τοὺς γρασεισιτάς. Οὕτω δὲ οἱ ἐξ ἀνταγωνιστὰι παρεσκευ-

άζοντο νὰ προσέλθωσι πάνοπλοι, καὶ συγαντῶμενοι ἐν τῇ αἰθούσῃ νὰ διαγωνισθῶσι φιλοφρονούμενοι τὴν οἰκογένειαν Γρανδέ. Τὴν πρῶταν πάντες οἱ ἐν Σωμύρῃ εἶχον ἴδει τὴν κυρίαν καὶ τὴν δεσποινίδα Γρανδέ συνοδευομένας ὑπὸ τῆς Ἀννέτας καὶ μεταβαίνουσας εἰς τὴν ἐνοριακὴν ἐκκλησίαν ἵν' ἀκούσωσι τὴν λειτουργίαν· πάντες δὲ ἀνεμνήσθησαν ὅτι τὴν ἡμέραν ἐκείνην ἦσαν τὰ γενέθλια τῆς δεσποινίδος Εὐγενίας. Ἐπομένως, ἀφοῦ καλῶς ὑπελόγησαν πότε περίπου ἤθελε τελειώσῃ τὸ γεῦμα, ὁ συμβολαιογράφος Κρυσῶ, ὁ ἀββάς Κρυσῶ καὶ ὁ κύριος Κ. δὲ Βομφῶν ἔσπευσαν νὰ φθάσωσι πρὸ τῶν Γρανσέν, ἵνα εὐχρηθῶσι τὴν δεσποινίδα Γρανδέ. Ἐφρον δὲ καὶ οἱ τρεῖς ὑπερμεγέθεις ἀνοδέσμας, προῖον τῶν μικρῶν ὑποστέγων φυτοκομείων των. Οἱ μίτχοι τῶν ἀνθέων, ἅτινα ἔβλεπε νὰ προσφέρῃ ὁ πρόεδρος, ἦσαν ἐντέχνως δεδεμένοι διὰ λευκῆς μεταξωτῆς ταινίας, ἀποληγούσης εἰς χρυσοῦς κροσσοῦς. Τὴν πρῶταν ὁ κύριος Γρανδέ, κατ' ἔθιμον ἀπαράβατον, ὅπερ οὐδέποτε ἐλησμονεῖ κατὰ τὰς ἀξιωμαθονεούτους ἡμέρας τῶν γενεθλίων καὶ τῆς ἑορτῆς τῆς Εὐγενίας, κατέλαβεν αὐτὴν πρὶν ἢ ἔτι ἐγερεθῆ τῆς κλίνης καὶ τῇ προσέφερε πανηγυρικῶς τὸ πατρικὸν αὐτοῦ δῶρον, ὅπερ, ἀπὸ δεκατριῶν ἡδῆ ἐτῶν, ἦτο περίεργον χρυσοῦν νομίσμα. Ἡ κυρία Γρανδέ ἐδίδε συνήθως εἰς τὴν θυγατέρα της χειμερινὴν ἢ θερινὴν ἐσθῆτα, ἀναλόγως τοῦ καιροῦ. Τὰ δύο αὐτὰ δῶρα καὶ τὰ χρυσᾶ νομίσματα ἅτινα συνεκόμεζεν ἡ νεᾶνις τὴν πρῶτην τοῦ ἔτους, καὶ τὴν ἑορτὴν τοῦ πατρὸς της, ἀπετέλουν μικρὸν εἰσόδημα τριακοσίων περίπου φράγκων, ὅπερ εὐχαρίστως ἔσβλεπεν ὁ Γρανδέ συγκεφαλαιούμενον. Τὰ χρήματά του μετέβαινον ἀπλῶς ἀπὸ ἐνὸς ταμείου εἰς ἄλλο. Ἀνέτρεφε δὲ οὕτω φιλοστόργως καὶ τὴν φιλαργύριαν τῆς κληρονόμου του, παρ' ἣς ἐξῆτει μάλιστα πολλάκις λόγον περὶ τοῦ θησαυροῦ της—αἰζηθέντος ἄλλοτε ὑπὸ τῶν Βερτελιέρ—προσθέτων: — «Αὐτὰ θὰ εἶνε ἡ δωδεκάς τοῦ γάμου σου». Ἡ δωδεκάς εἶνε παλαιὸν ἔθιμον, ἐπικρατοῦν ἔτι καὶ εὐλαβῶς τηρούμενον εἰς κεντρικὰς τινὰς πόλεις τῆς Γαλλίας. Ὅσακις ἐν Βερβῶ ἢ Ἀνζῶυ νεᾶνις τις νυμφεύεται, ἡ οἰκογένειά της ἢ τοῦ συζύγου της ἢ οἰκογένεια ὀφείλουσι νὰ προσφέρωσιν εἰς αὐτὴν βαλάντιον περιέχον, ἀνυλόγως τῆς περιουσίας τοῦ δωρητοῦ, δώδεκα νομίσματα ἢ δώδεκα ἐξ αὐτῶν δωδεκάδας ἢ χίλια διακόσια χρυσᾶ ἢ ἀργυρᾶ. Ἡ πτωχοτάτη πομεινὴ δὲν νυμφεύεται χωρὶς τὴν δωδεκάδα της, ἔστω αὐτὴ δωδεκάς χαλκίων κεράτων. Ἐν Ἰσποδύνῳ μνημονεύουσιν ἔτι τῆς εἰς πλουσίαν κληρονόμον δωρηθείσης δωδεκάδος, ἣν ἀπετέλουν ἑκατὸν τεσσαράκοντα τέσσαρα πορτογαλλικὰ χρυσᾶ. Ὁ Πάπας Κλήμης ὁ Η', θείος τῆς ἐκ Μεδίκων Αἰκατερίνης, ἐδώρησεν αὐτῇ, ὅτε τὴν ἐνύμφευσε μετὰ τοῦ Β' Ἐρβῆκου, δωδεκάδα χρυσῶν ἀρχαίων νομισμάτων μεγίστης ἀξίας.

Διαρκούντος του γεύματος ο πατήρ ἦτο φαί-  
δρότατος, βλέπων τὴν Εὐγενίαν του ἐπιωροιστέ-  
ραν ὑπὸ τὴν νέαν τῆς ἐσθῆτα, καὶ ἀνέκραξεν :

— Ἀφοῦ εἶνε ἡ εορτὴ τῆς Εὐγενίας, ἀς ἀνά-  
ψωμεν φωτιά, διὰ τὸ καλόν !

— Θὰ παντρέψωμε τὸ κορίτσι μας μετὰ ἕστον  
χρόνον, χωρὶς ἄλλο ! εἶπεν ἡ Ἀννέτα, ἀποκομίζου-  
σα τὰ περισσεύματα χηνός. — ἦτις διὰ τοὺς βυ-  
τοποιοὺς ἐπέχει τόπον φασιανού.

— Δὲν ἔχει ἡ πόλις μας γαμβρούς δι' αὐτήν,  
ἀπήντησεν ἡ κυρία Γρανδέ, προσβλέπουσα τὸν  
σύζυγόν της τοσοῦτον δειλῶς, ὥστε κατεφαίνεται  
πρόδηλος ἡ ἐντελής συζυγικὴ δουλεία, ὅφ' ἦν ἐ-  
στέναζεν ἡ ταλαίπωρος γυνή.

Ὁ Γρανδέ ἐθεώρησε τὴν θυγατέρα του, καὶ  
ἀνεφώνησεν εὐθύμως :

— Ἡ κόρη μας κλείει σήμερον τὰ εικοσιτρία,  
καὶ γρήγορα θὰ τὸ σκεφθοῦμεν αὐτὸ τὸ πᾶγμα.

Ἡ Εὐγενία καὶ ἡ μήτηρ της ἀντήλλαξαν σιω-  
πηλὸν βλέμμα σεπεννοήσεως.

Ἡ κυρία Γρανδέ ἦτο γυνὴ ξηρά, ἰσχνή, κι-  
τρίνη ὡς κιδώνιον, ἀδέξιος, βραδυκίνητος ἦτο  
γυνὴ ἐξ ἐκείνων, αἵτινες φαίνονται πλασθεῖσαι  
ἵνα τυραννῶνται. Εἶχε μεγάλη δστιά, μεγάλην  
ρίνα, μέγα μέτωπον, μεγάλους ὀφθαλμούς, καὶ  
διωοιάζεν ἀυδρῶς ἐκ πρώτης ὄψεως πρὸς τοὺς  
σμπούς ἐκείνους καὶ σπογγώδεις καρπούς, οἵτι-  
νες οὔτε χυμὸν ἔχουσι πλέον, οὔτε γεῦσιν. Οἱ ὀ-  
δόντες της ἦσαν μελανοὶ καὶ σπάνιοι, τὸ στόμα  
της ἐρρύτιδιωμένον, ὃ δὲ πώγων αὐτῆς μα-  
κρός, ὀξύς καὶ ἀνάκυρτος. Ἦτο ἐξαιρετὸς ἄλλως  
γυνή, ἀληθῆς γόνος τῶν Βερτελιέρ. Ὁ ἀδελφὸς  
Κρυσῶ εὗρισκεν ἐντέχνως τὸν τρόπον νὰ τῇ λέγῃ  
ἐνίοτε, ὅτι ἦτό ποτε εὐμορφος, καὶ τὸ ἐπίστευσεν  
ἐκείνη. Γλυκύτης ἀγγελικῆ, ἐγκαρτέρησις ἐντό-  
μου τυραννομένου ὑπὸ παιδίων, εὐλάβεια σπανία,  
γαλήνη ψυχῆς ἀμετάβλητος καὶ ἀγαθότης καρ-  
δίας ἐρεξίλυτον ἐπ' αὐτὴν γενικὸν σέβας καὶ οἶκτον.

Ὁ σύζυγός της οὐδέποτε τῇ ἐδίδε διὰ μιᾶς  
πλεῖονα τῶν ἑξ φράγκων διὰ τὰς μικρὰς της δα-  
πάνας. Καὶ τοῖς γελοῖα τὸ φαινόμενον, ἡ γυνὴ αὐτῆ,  
ἦτις ἐκ προικὸς καὶ κληρονομίας εἶχε προσπο-  
ρίσει εἰς τὸν γέροντα Γρανδέ πλέον τῶν τριακο-  
σίων χιλιάδων φράγκων, ἠσθάνετο πάντοτε το-  
σοῦτον βυθιστὴν ταπεινώσεων ἐκ τῆς ὑποταγῆς αὐ-  
τῆς καὶ τῆς εἰλωτείας, καθ' ἣν δὲν ἐτόλμα νὰ  
ἐπαναστῇ τῆς ψυχῆς της ἢ ἀγαθότης, ὥστε οὐ-  
δέποτε εἶχε ζητήσῃ πέντε λεπτά, οὐδὲ παρατή-  
ρησιν ἐξεστόμιζεν οἰκνῆ ἢ ποτε περὶ τῶν ἐγγράφων  
ὅσα προσῆγεν εἰς αὐτὴν πρὸς ὑπογραφήν ὃ συμ-  
βολαιογράφος Κρυσῶ. Ἡ ἀνόητος αὐτῆ καὶ κρυ-  
φία ὑπερήφαινα, ἡ ψυχικὴ αὐτῆ εὐγένεια, ἦν δι-  
αρκῶς παρεγνώριζε καὶ προσέβαλλεν ὁ Γρανδέ,  
ἐδέσποζον πάσης πράξεως τῆς γυναικὸς ἐκείνης.

Ἡ κυρία Γρανδέ ἐφόρει πάντο' ἐσθῆτα ἐκ με-  
ταξωτοῦ πρασινωποῦ ὑφάσματος, ἧς εἶχε κατορ-  
θῶσει νὰ παρατεῖνῃ τὴν διάρκειαν ἐπὶ ἕν περίπου

ἔτος. Ἐφερε μανδήλιον λευκὸν βαμβάκινον περὶ  
τὸν τράχηλον, πέτασον ψιθίνον, καὶ πάντοτε  
σχεδὸν μαύρην μεταξωτὴν ποδιάν. Σπανίως δὲ  
ἐξερχομένη τῆς οἰκίας, ὀλίγα κατέλυε σανδάλια.

Ἀπλῶς εἶπεν, οὐδέποτε ἐπεθύμει τι δι' ἐαυτὴν.  
Διὰ τοῦτο δὲ ὁ Γρανδέ ἠσθάνετο πολλάκις τύ-  
ψιν τινὰ συνειδήσεως, ἀναμνησκόμανος πό-  
σος χρόνος εἶχε παρέλθει ἀφ' ἧς ἔδωκεν ἑξ  
φράγκα εἰς τὴν σύζυγόν του, καὶ συνεφώνει μι-  
κρόν τι δῶρον δι' αὐτήν, ὁσάκις ἐπόλει τὴν ἐ-  
πίσταίαν του συγκομιδὴν. Τὰ τέσσαρα δὲ ἡ πέντε  
λουδοβικεῖα, ἅτινα προσέφερεν ἐπὶ τούτῳ ὁ Βέλ-  
γης ἢ Ὁλλανδὸς ἀγοραστής, ἀπετέλουσαν τὴν σπου-  
δαιοτέραν πρόσδοτον τῆς κυρίας Γρανδέ. Ὅτε ὁ-  
μως ἐλάμβανεν αὐτὴ τὰ πέντε της ἐκεῖνα λουδο-  
βικεῖα, ὁ σύζυγός της τῇ ἔλεγε πολλάκις, ὡς ἂν  
εἶχον κοινόν τὸ βελάντιον : « ἔχεις μερικαῖς δεκά-  
ρας νὰ μὲ δανείσης ; » Ἡ δὲ ταλαίπωρος γυνὴ ἦτο  
εὐδαίμων, ὅτι ἠδύνατο νὰ παράσχῃ ἐκδούλευσιν  
εἰς ἄνθρωπον, ὃν ὁ πνευματικὸς της ἐκήρυττεν  
ἄρχοντα αὐτῆς καὶ κύριον, καὶ τῷ ἀπέδιδε, δι-  
αρκούντος τοῦ χειμῶνος, τάλληρά τινα ἐκ τοῦ  
χρηματίου της. Ὅτε ὁ Γρανδέ ἐξῆγε τοῦ θυλα-  
κίου του τὸ πεντάφραγκον, ὅπερ ἐχορήγει κατὰ  
μῆνα εἰς τὴν κόρην του διὰ τὴν κλωστήν, τὰς  
βελόνας καὶ τὰς ἄλλας της μικρὰς δαπάνας, ἔ-  
λεγε πάντοτε πρὸς τὴν γυναῖκά του, ἀφοῦ—ἐν-  
νοεῖται — ἔκλειε τὸ θυλάκιόν του : — « Καὶ σύ,  
γρηᾶ, δὲν θέλεις τίποτε ; »

— Βλέπομεν, . . . ἄλλην φοράν, ἀπεκρίνετο  
ἡ κυρία Γρανδέ, ἐμπνεουμένη ἐξ αἰσθήματος μη-  
τρικῆς ἀξιοπροσπετίας.

Ἀλλὰ τὸ ὕψος αὐτὸ διέφευγε τὴν ἀντίληψιν  
τοῦ Γρανδέ, ὅστις ἐπίστευε μάλιστα ὅτι ἦτο καὶ  
γενναϊδωρὸς πρὸς τὴν σύζυγόν του.

Ὅσοι φιλόσοφοι ἀπαντῶσιν Ἀννέτας, κυρίας  
Γρανδέ καὶ Εὐγενίας, δὲν ἔχουσιν ἄρα δικαίωμα  
νὰ ὀνομάσασιν εἴρωνα τὴν θεῖαν πρόνοιάν ;

Μετὰ τὸ γεῦμα ἐκείνο, καθ' ὃ τὸ πρῶτον ἐγέ-  
νετο λόγος περὶ τοῦ γάμου τῆς Εὐγενίας, ἡ Ἀν-  
νέτα μετέβη εἰς τὸ δωμάτιον τοῦ ἀθέντου της,  
ἵνα φέρῃ μίαν βαύκαλιν κασσίου, καὶ ὀλίγον ἔ-  
λειψε νὰ πῆσῃ.

— Ἐλα, . . . ζῶον ! ἐφώνησεν ὁ κύριός της, θὰ  
ἀρχίσῃς νὰ πέφτῃς τόρα καὶ σύ ;

— Ἀφέντη, . . . εἶνε ἕνα σκαλί πού κουνιέται . . .

— Ἐχει δίκαιον, εἶπεν ἡ κυρία Γρανδέ. Ἐ-  
πρεπε νὰ τὸ ἔχῃς διωρθωμένον πρὸ καιροῦ. Χθὲς  
ἡ Εὐγενία ὀλίγον ἔλειψε νὰ βγάλῃ τὸ πόδι της.

— Ἐλα ! προσέθηκεν ὁ Γρανδέ, βλέπων κά-  
τωχρον τὴν Ἀννέταν, ἀφοῦ εἶνε τὰ γενέθλια τῆς  
Εὐγενίας κ' ἐκόντευσε νὰ πῆσῃ, πάρε καὶ σύ ἕνα  
ποτηράκι, νὰ συνέλθῃς.

— Μὰ τὸ νάι, τὸ ἐξεδούλευσα, ἀφέντη, εἶπεν  
ἡ Ἀννέτα. Νὰ ἦτον ἄλλος θὰ ἔσπαζε τὴν μπο-  
τίλιαν ἐγώ, διὰ νὰ τὴν φέρω ἔς τὸν ἀέρα, ἐστά-  
κιζα καλλίτερα τὸν ἀγκῶνά μου.

— Πτωχή Ἀννέτα! εἶπεν ὁ Γρανδέ, κινρῶν αὐτῇ κάσσιον.

— Ἐκτύπησες; ἠρώτησεν αὐτὴν ἡ Εὐγενία, προσβλέπουσα μετὰ συμπαθείας.

— Ὅχι, κυρία· κρατήθηκα.

— Αἰ! τὸ λοιπόν, ἀφοῦ εἶνε τὰ γενέθλια τῆς Εὐγενίας, εἶπεν ὁ Γρανδέ, θὰ σὰς διορθώσω τὸ σκαλί σας. Μὰ δὲν ἔξυρτε καὶ σεῖς, εὐλογημέναις, νὰ πατήτε εἰς τὴν ἄκρην, ποῦ εἶνε ἀκόμη στερεά; Λαθῶν δὲ ὁ Γρανδέ τὸ κηρίον, ἀφῆκε τὴν σύζυγον του, τὴν κόρην του καὶ τὴν ὑπηρετρίαν του χωρὶς ἄλλου φωτός ἢ τοῦ ἀπὸ τῆς φλογούσης ἐστίας, καὶ μετέβη εἰς τὴν ἀποθήκην νὰ εὕρησανιδας, καρφία καὶ τὰ ἐργαλεία του.

— Νάλθω νὰ σὰς βοηθήσω; ἐφώνησε πρὸς αὐτὸν ἡ Ἀννέτα, ὅτε τὸν ἤκουσε μετ' ὀλίγον κτυποῦντα ἐπὶ τῆς κλίμακος.

— Δὲν εἶν' ἀνάγκη! τὴν τέχνην μου τὴν ἔξυρω! ἀπάντησεν ὁ πρῶν βυτοποιός.

Καθ' ἣν στιγμὴν ὁ Γρανδέ ἰδίαις χερσὶν ἐπεσκεύαζε τὴν κατεσκευασμένην του κλίμακα καὶ ἐσύριζεν ἠχηρότατα εἰς ἀνάμνησιν τῆς νεότητός του, οἱ τρεῖς Κρυσῶ ἔκρουσαν τὴν θύραν.

— Τοῦ λόγου σας εἰσθε, κύριε Κρυσῶ; ἠρώτησεν ἡ Ἀννέτα, θεωροῦσα διὰ τοῦ μικροῦ κικλιδώματος.

— Μάλιστα, ἀπάντησεν ὁ πρόεδρος.

Ἡ Ἀννέτα ἤνοιξε τὴν θύραν, καὶ πρὸς τὴν λάμπιν τῆς ἐστίας, ἀντανακλωμένην ὑπὸ τὸν θόλον, κατῶρθωσαν οἱ τρεῖς Κρυσῶ νὰ διακρίνωσι τὴν εἰσοδὸν τῆς αἰθούσης.

— Ὡ, χαρὰ ἔς το! χαρὰ ἔς το! ἐφώνησεν ἡ Ἀννέτα ὀσφραϊνομένη τὰ ἄνθη.

— Μὲ συγχωρεῖτε, κύριοι, ἔκραξεν ὁ Γρανδέ, ἀναγνωρίσας τὴν φωνὴν τῶν φίλων του, ἔφθασα! Ἐγὼ δὲν ἐντρέπομαι. . . . μερμερίζω μοναχός μου τὴν σκάλα μου.

— Κάμε δουλειά σου, κύριε Γρανδέ, ἡ δουλειὰ ἡ γτροπὴ δὲν ἔχει! εἶπεν ἀποφθεγματικῶς ὁ πρόεδρος.

Ἡ κυρία καὶ ἡ δεσποινὶς Γρανδέ ἠγέρθησαν, ὁ δὲ πρόεδρος, ὠφελούμενος ἐκ τοῦ σκότους, εἶπεν εἰς τὴν Εὐγενίαν :

— Μοῦ ἐπιτρέπετε, δεσποινίς, νὰ σὰς εὐχηθῶ σήμερον, ἡμέραν τῶν γενεθλίων σας, σειρὰν ὄλην ἐτῶν εὐτυχίας καὶ υγείας;

Προσῆνεγκε δὲ τότε μεγάλην δέσμην ἀνθέων σπανίων ἐν Σωμῶρῃ, καὶ κρατῶν τὴν πλουσίαν κληρονόμον ἀπὸ τῶν ἀγκῶνων, ἠσπάσθη αὐτὴν ἐκατέρωθεν τοῦ τραχήλου μετ' αὐταρσεκείας, ἥτις κατέστησε τὴν Εὐγενίαν περιπόρφυρον ἐξ αἰδοῦς. Ὁ πρόεδρος, ὅστις ὁμοίαζε πρὸς ὑπερμεγέθη σκωριῶντα ἦλον, ἐνόμιζεν ὅτι τοιοῦτοτρόπως καθίστατο ἀρσστός.

— Εὐγε, κύριε πρόεδρε! μὲ ταῖς υγείαις σας! εἶπεν ὁ Γρανδέ εἰσερχόμενος. Δὲν στενοχωρεῖσθε, βλέπω, τὰς ἐορτάς.

— Μὲ τὴν κυρίαν Εὐγενίαν, εἶπεν ὁ ἀββάς Κρυσῶ, ὠπλισμένος καὶ αὐτὸς διὰ τῆς ἀνθοδέσμης του, θὰ ἦτο καθ' ἡμέραν ἐορτὴ διὰ τὸν ἀνεψιόν μου.

Ὁ ἀββάς ἠσπάσθη τὴν χεῖρα τῆς Εὐγενίας, ὁ δὲ συμβολαιογράφος, ἐφίλησεν ἀφελέστατα τὰς δύο τῆς παρειάς, καὶ εἶπε :

— Πῶς μεγαλώνουν τὰ κορίτσια! δῶδεκα μῆνες τὸν χρόνον!

Ὁ δὲ Γρανδέ, ὅστις ἐπανελάμβανε πάντοτε τὰς ἀστείότητάς του, ὁσάκις τῷ ἐφαίνοντο νόστιμοι, ἀπέθηκε τὸ κηρίον του ἐπὶ τῆς ἐστίας, λέγων :

— Ἀφοῦ εἶνε σήμερον τὰ γενέθλια τῆς Εὐγενίας, πρέπει ν' ἀνάψωμεν τὰ κεριά.

Ἀφῆρσε δὲ μετὰ προσοχῆς τοὺς κλάδους τῶν λυχνοστατῶν, προσήρμοσε τὴν κηροδόχην εἰς ἐκῆτερον τῶν ὑποβάθρων, ἔλαβε παρὰ τῆς Ἀννέτας κηρίον νέον, οὐτινος τὴν ἄκραν περιέβαλλε τεμάχιον χαρτίου, καὶ ἐμπήξας αὐτὸ εἰς τὴν ὀπὴν, τὸ ἐστερέωσε, τὸ ἀνῆψε, κ' ἐκάθισε μετὰ ταῦτα πλησίον τῆς γυναικὸς του θεωρῶν ἐναλλάξ τοὺς φίλους του, τὴν θυγατέρα του καὶ τὰ δύο κηρία.

Ὁ ἀββάς Κρυσῶ, ἀνθρωπίσκος μικρός, εὐτραφὴς καὶ παχύσαρκος, φορῶν φενάκην πυρρῶν καὶ ἀπλότριχα, μορφὴν δ' ἔχων γραίας χαρτοπαικτρίας, εἶπε προτεινὼν τοὺς πόδας αὐτοῦ, ὑποδεδεμένους χονδρὰ σανδάλια μετ' ἀργυρῶν πορπῶν.

— Οἱ Γρασὲν δὲν ἦλθαν;

— Δὲν ἦλθαν ἀκόμη, ἀπάντησεν ὁ Γρανδέ.

— Ἄλλὰ θὰ ἔλθουν; ἠρώτησεν ὁ γέρον συμβολαιογράφος, μορφάζων παραδόξως τὸ πρόσωπον αὐτοῦ, διάτρητον ὡς παλαιὸν ἐξαφριστήριον.

— Νομίζω, ἀπεκρίθη ἡ κυρία Γρανδέ.

— Ἐτελειώσατε τὸν τρίγων; ἠρώτησε τὸν Γρανδέ ὁ πρόεδρος δὲ Βομφῶν.

— Παντοῦ! εἶπεν ὁ γέρον ἀμπελοουργός, ἐγερθεὶς καὶ περιπατῶν κατὰ μῆκος διὰ τῆς αἰθούσης, προτεινὼν δὲ τὸν θώρακα μετ' αὐταρκειᾶς ὑπερηφάνου, οἷαν ἐξέφραζε καὶ ἡ λέξις του : παντοῦ!

Διὰ τῆς θύρας τοῦ διαδρόμου, ὅστις ἔφερον εἰς τὸ μαγειρεῖον, εἶδε τότε τὴν Ἀννέταν καθήμενην ἐγγὺς τοῦ πυρός, ἔχουσαν φῶς ἀνημμένον κ' ἐτοιμαζομένην νὰ νήση ἐκεῖ, ὅπως, μὴ ἀναμιχθῆ εἰς τὴν ἐορτάσιμον ἐσπερίδα.

— Ἀννέτα, τί εἶν' αὐτά; εἶπε προχωρῶν εἰς τὸν διάδρομον. Σβύσε τὸ φῶς σου γρήγορα, κ' ἔλα νὰ καθίσῃς μαζύ μας. Δόξα σοι ὁ Θεός, ἡ σάλα εἶνε ἀρκετὰ μεγάλη.

— Θὰ σὰς ἔλθῃ καλὸς κόσμος, ἀφέντη.

— Καὶ σὺ τάχα τί εἶσαι; Δὲν ἔγινες καὶ σὺ ἀπὸ τοῦ Ἀδάμ, τὸ πλευρό;

Στραφεὶς δὲ πρὸς τὸν πρόεδρον, τῷ εἶπεν :

— Ἐπαλήσαστε τὸ πρᾶγμά σας;

— Ὅχι, ἀκόμη, νὰ σὰς πῶ· τὸ φυλάττω. Ἄν



εἶν' ἐφέτος καλὸ τὸ κρασί, εἰς δύο χρόνους θὰ ᾔην καλλίτερον. Οἱ ἰδιοκτῆται, καθὼς ἔξυρστε, ὠρίσθησαν νὰ κρατήσουν τὰς τιμὰς, καὶ οἱ Βέλγαι δὲν μᾶς γελοῦν ἐφέτος. Ἄν φύγουν, ἀδιάφορον θὰ ἐπιστρέψουν.

— Βέβαια· ἀλλὰ πρέπει νὰ κρατήσωμεν καλὰ, εἶπεν ὁ Γρανδέ διὰ τρόπον ὅστις προὔξενσε φοικὴν εἰς τὸν πρόσδρον.

— Μήπως εὐρίσκειται εἰς διαπραγματεύσεις; διανοήθη ὁ Κρυσώ.

Τὴν στιγμὴν ἐκείνην κτύπος εἰς τὴν θύραν ἀνήγγειλε τὴν οἰκογένειαν τῶν Δὲ Γρασέν, ἡ δὲ ἄφριξις τῶν διέκοψε διάλογον ἠρχισμένον μεταξὺ τῆς κυρίας Γρανδέ καὶ τοῦ ἀββά.

Ἡ κυρία δὲ Γρασέν ἦτο μία τῶν μικροσώμων ἐκείνων, ζωηρῶν, εὐσάρκων, λευκῶν καὶ ῥοδίνων γυναικῶν, αἵτινες χάρις εἰς τὸν μοναστικὸν ἐπαρχιακὸν βίον καὶ τὰς ἔξεις ζωῆς ἐναρέτου, διατηροῦνται νέαι, καὶ τεσσαρακοντούτιδες ἔτι. Ὁμοιάζουσι τὰ τελευταῖα ὄψιμα ῥόδα, ἅτινα τέρπουσι μὲν τὴν ὄρασιν, ἔχουσι ὅμως ψυχρὰ πλέον καὶ ἄσσμα σχεδὸν τὰ πέταλα. Ἐνεδύετο ἀρκετὰ κομψῶς, ἔφερε τὰς ἐσθῆτάς τις ἐκ Παρισίων, ἦτο πρότυπον ἐν τῇ μικρᾷ πόλει τῆς Σωμύρης, καὶ ἔδιδεν ἐσπερίδας. Ὁ σύζυγός της, παλαιὸς καταλυματίας ἐν τῇ αὐτοκρατορικῇ φρουρᾷ, βαρῶς πληγῶθεις ἐν Ἄουστερλιτς καὶ λαβὼν τὴν σύνταξίν του, διετῆρει, καὶ τοι ὑποληπτόμενος τὸν Γρανδέ, τὴν ἀθυρόστομον παρρησίαν τῶν στρατιωτικῶν.

— Καλησπέρα, Γρανδέ, εἶπε πρὸς τὸν ἀμπελοργόν, τείνων αὐτῷ τὴν χεῖρα καὶ ἐπιτηδεύων ἡθὸς τι ὑπεροχῆς, ὑπ' ἣν ἐξεμυδένιζε πάντοτε τοὺς Κρυσῶ. Δεσποινίς, προσέθηκεν ἀποτεινόμενος πρὸς τὴν Εὐγενίαν, ἀφοῦ ἔχαριτέτισε τὴν κυρίαν Γρανδέ, εἶθε πάντοτε ὠραία καὶ φρόνιμος, καὶ δὲν ἠξέσω μὰ τὴν ἀλήθειαν, τί ἤμπορεῖ κάνεις νὰ σὰς εὐχθῆ.

Εἶτα δὲ προσέφερε μικρὸν κιβώτιον, ὅπερ ἐκόμιζεν ὁ ὑπρέτης του, περιέχον θάμνον τινα τοῦ Ἀκρωτηρίου, ἄνθος σπάνιον καὶ πρὸ μικροῦ εἰσηγμένον εἰς τὴν Εὐρώπην.

Ἡ κυρία δὲ Γρασέν ἠσπάσθη τρυφερώτατα τὴν Εὐγενίαν, τῆς ἔσφιξε τὴν χεῖρα καὶ τῇ εἶπεν:— Ὁ Ἀδόλφος ἀνέλαβε νὰ σὰς προσφέρῃ τὸ μικρὸν μου ἐνθύμημα.

Ἵψηλὸς δέ, ξανθός, ὠχρὸς καὶ ἀδύνατος νεανίας, κόσμιος τοὺς τρόπους καὶ δειλὸς κατ' ἐπιφάνειαν, δαπανήσας ὅμως ἐν Παρισίαις, ὅπου εἶχε σπουδάσει τὰ νομικά, δὲκτὼ ἢ δεκαχιλιάδας φράγκων πλέον τοῦ ἐτησίου χορηγήματός του, προσῆλθε τότε εἰς τὴν Εὐγενίαν, ἠσπάσθη αὐτὴν ἐπὶ τῶν δύο παρειῶν, καὶ τῇ προσέφερε πυξίδα ἐργοχείρου, ἧς πάντα τὰ μικρὰ ἐργαλεῖα ἦσαν ἐξ ἐπιχρύσου ἀργύρου — κοινὰ ὅμως καὶ πρόστυχα, καίτοι ὁ μικρὸς θυρὸς, ὃν ἔφερον κεχαραγμένον μετὰ τῶν γοθτικῶν στοιχείων Ε. Γ., παρῆχεν εἰς

αὐτὰ τὴν ἐπιφάνειαν καλλιτεχνημάτων. Ὅτε ἤνοιξε τὴν πυξίδα ἡ Εὐγενία, ἠσθάνθη χαρὰν ἀπροσδόκητον καὶ μεγάλην, ἐκ τῶν χαρῶν ἐκείνων, αἵτινες προξενούσιν ἐρύθημα καὶ φρικίαν εὐχάριστον εἰς τὰς νεανίδας. Ἔστρεψε τοὺς ὀφθαλμοὺς πρὸς τὸν πατέρα της, ὡς ἐρωτῶσα ἂν ἠδύνατο νὰ δεχθῆ τὸ προσφερόμενον, ὁ δὲ κύριος Γρανδέ ἀπήντησε: «Πάρ' το, κόρη μου!» δι' ἧθους, ὅπερ ἠδύνατο ν' ἀπαθανατίσῃ ἠθοποιῶν. Οἱ τρεῖς Κρυσῶ ἀπέμειναν ἐνεοί, βλέποντες τὸ χαρμόσουν καὶ ζωηρὸν βλέμμα, ὅπερ ἠτένισεν ἡ κληρονόμος πρὸς τὸν Ἀδόλφον Δὲ Γρασέν, θαμβωθεῖσα ἐκ τοῦ ἀνηκούστου ἐκείνου πλοῦτου. Ὁ κύριος δὲ Γρασέν προσέφερεν εἰς τὸν Γρανδέ ταμβάκακ, ἔλαθε καὶ αὐτὸς ἄκροισ δακτύλοις, ἐτίναξεν ἔπειτα ὀλίγους αὐτοῦ κόκκους, οἵτινες εἶχον πέσει ἐπὶ τῆς ταινίας τοῦ Λεγεῶνος τῆς Τιμῆς, ἧτις ἐκόσμηι τὴν κομμοιοδόχην τοῦ κυανοῦ τοῦ ἐπενδύτου, καὶ μετὰ ταῦτα ἐθεώρησε τοὺς Κρυσῶ δι' ἧθους σημαίνοντας: «— Πῶς σὰς ἐφάνη;» Ἡ δὲ κυρία Δὲ Γρασέν προσεῖθε τὰ κυανὰ βαυκάλια, ὅπου ἦσαν ἐντεθειμένα αἱ ἀνοδοῦσαι τῶν Κρυσῶ, τὸ δὲ βλέμμα της, οἶονεῖ ἀναζητοῦν τὰ δῶρά των, ἦν πληρὸς χλεῦσης, ὑπὸ τὴν προσποιητὴν αὐτοῦ ἀκακίαν. Κατὰ τὴν ἀκροσφαλῆ ταύτην περὶστασιν, ὁ ἀββάς Κρυσῶ ἀφῆκε τὴν δημήγειρον νὰ καθίσῃ κύκλω τοῦ πυρὸς τῆς ἐστίας, καὶ ἀπῆλθε νὰ περιπατήσῃ μετὰ τοῦ Γρανδέ εἰς τὸ βάθος τῆς αἰθούσης. Ὅτε δὲ οἱ δύο γέροντες εὐρέθησαν ἐν τῷ σηκῷ παραθύρου τινός, τοῦ μᾶλλον μεμακρυσμένου τῶν Δὲ Γρασέν, — «Αὐτοὶ οἱ ἄνθρωποι, εἶπεν ὁ ἱερεὺς εἰς τὸ οὖς τοῦ φιλαργύρου, πετοῦν τὰ χρήματα ἀπὸ τὰ παράθυρα».

— Τί πειράζει, ἀφοῦ καταντοῦν εἰς τὸ ταμιεῖόν μου, ἀπήντησεν ὁ γέρον ἀμπελοργός.

— Ἐχετε τὰ μέσα ὑποθέτω, νὰ χαρίστετε ἕνα χρυστὴν ψαλλίδι εἰς τὴν θυγατέρα σας, προσέθηκεν ὁ ἀββάς.

— Τῆς χαρίζω ἄλλα πράγματα, καλλίτερα παρὰ ψαλλίδια, ἀπεκρίθη ὁ Γρανδέ.

— Ὁ ἀνεψιός μου εἶνε βλάξ, διελογίσθη ὁ ἀββάς, θεωρῶν τὸν πρόσδρον, οὐτινος ἡ ἀνάστατος κόμη καθίσα ἔτι δυσθυμοτέραν τὴν μελαψὴν φυσιογνωμίαν. Δὲν ἦτον δυνατὸν νὰ εὕρῃ κἀνὲν ἀνόητον δῶρον ἀλλὰ μὲ ἀξίαν;

— Τώρα θὰ παίξωμεν, κυρία Γρανδέ, εἶπεν ἡ κυρία Δὲ Γρασέν.

— Εἴμεθα ὄλοι, καὶ ἤμποροῦμεν νὰ κάμωμεν δύο τραπέζια . . .

— Ἀφοῦ εἶνε ἡ εορτὴ τῆς Εὐγενίας, εἶπεν ὁ γέρον Γρανδέ, κάμετε ἕνα λόγον ὄλοι σας, νὰ παίξουν καὶ τὰ παιδιὰ.

Καὶ ταῦτα λέγων ὁ πρῶν βυτοποιός, ἔδειξε τὴν κόρην του καὶ τὸν Ἀδόλφον.

— Ἐλα, Ἀννέτα, βάλε τὰ τραπέζια.

— Στάσου νὰ σὲ βοηθήσωμεν, Ἀννέτα, εἶπεν

ἡ κυρία Δὲ Γρασέν, φαιδρὰ ἔτι ἐκ τῆς χαρᾶς, ἦν προὔξενησεν εἰς τὴν Εὐγενίαν.

— Ποτέ μου δὲν ὑψαριστήθην τόσον πολὺ, τῇ εἶπεν ἡ κληρονόμος. Δὲν εἶδα ποτέ μου τόσον ὠραῖον πρᾶγμα.

— Ὁ Ἀδόλφος τὸ ἔφερον ἀπὸ τὸ Παρίσι, καὶ τὸ ἐξέλεξε μόνος του, τῇ εἶπεν εἰς τὸ οὖς ἡ κυρία Δὲ Γρασέν.

— Ῥαδιούργει κ' ἔννοια σου! ἔλεγε καθ' ἑαυτὸν ὁ πρόεδρος. Ἔλα νὰ δικασθῆς καμμίαν ἡμέραν, σὺ ἢ ὁ σύζυγός σου, καὶ τότε λογαριάζομεθα.

Ὁ συμβολαιογράφος, καθήμενος ἐν τῇ γωνίᾳ τοῦ, εἰσάγει ἀπαθῶς τὸν ἀδελφόν, κ' ἔλεγε καθ' ἑαυτοῦ:

— Ὁ, τι καὶ νὰ κάμουν οἱ Δὲ Γρασέν, ἡ ἰδική μου περιουσία, τοῦ ἀδελφοῦ μου καὶ τοῦ ἀνεψιοῦ μου συμποσοῦνται εἰς ἓν ἑκατομμύριον καὶ ἑκατὸν χιλιάδας φράγκα. Οἱ Δὲ Γρασέν ἔχουν τὸ πολὺ πολὺ τὸ ἥμισυ, κ' ἔχουν καὶ μίαν κόρην.

Ὁ, τι δῶρον καὶ ἂν κάμουν, ἡμεῖς θὰ πάρωμεν μίαν ἡμέραν καὶ τὴν κληρονόμον καὶ τὰ δῶρά των.

Τὴν ὀγδόην καὶ ἡμισίαν ὥραν τῆς ἐσπέρας δύο τραπέζαι ἦσαν ἐστρωμένοι, ἡ δὲ ὠραία κυρία Δὲ Γρασέν εἶχε κατορθώσει νὰ τοποθετήσῃ τὸν υἱὸν τῆς πλησίον τῆς Εὐγενίας. Οἱ ἠθοποιοὶ τοῦ σπουδαίου ἐκείνου δράματος, ὅπερ καίτοι κοινὸν κατ' ἐπιφάνειαν, ἦν οὐχ ἤττον πλήρες ἐνδιαφέροντος, ἔχοντες ἐνώπιόν των ποικιλόχρωμα καὶ διάρριμα τεμάχια ναστοχάρτου καὶ σημαντρίδας ἐξ ὕλου κυανῆς, ἐφαίνοντο προσέχοντες τὸ οὖς εἰς τὰς ἀστείότητας τοῦ γέροντος συμβολαιογράφου, ὅστις πάντα ἐξαγόμενον ἀριθμὸν συνῴδουε καὶ διὰ μιᾶς του παρατηρήσεως. Πάντες ὅμως εἶχον τὸν νοῦν εἰς τὰ ἑκατομμύρια τοῦ κυρίου Γρανδέ. Ὁ γέρον βυτοποῖς εἰσάγει ἀπαθῶς τὰ ῥοδόχροα πτερὰ καὶ τὴν καινουργῆ ἐσθῆτα τῆς κυρίας Δὲ Γρασέν, τὴν ἀρβενωπὴν κροτάλην τοῦ τραπεζίτου καὶ τὴν τοῦ Ἀδόλφου, τὸν πρόεδρον, τὸν ἀδελφόν καὶ τὸν τραπεζίτην, κ' ἔλεγε καθ' ἑαυτοῦ:

— Εἶνε ὅλοι συναγμένοι διὰ τὰ χρήματά μου. Ἦλθαν ὅλοι καὶ πλήττουν χάριν τῆς κόρης μου. Ἔ, ἔ! ἡ κόρη μου δὲν εἶνε διὰ κανένα των, καὶ ὅλοι των μοῦ χρησιμεύουν ὡς ἀγκίστρι!

Ἡ οἰκογενειακὴ αὐτῆ εὐθυμία, ὑπὸ τὴν γηραιάν ἐκείνην καὶ τεφόχρου ἀἰθουσαν, ἦν ἀμυδρῶς ἐφώτιζον δύο μόνον κηρία· οἱ γέλωτες ἐκεῖνοι, οὓς συνῴδουε ῥοδανίζουσα ἡ Ἀννέτα, καὶ οὔτινες ἦσαν εἰλικρινεῖς μόνον ἐπὶ τῶν χεῖλέων τῆς Εὐγενίας καὶ τῆς μητρὸς τῆς· ἡ μικρότης ἐκεῖνη περὶ συμφέροντα τοσοῦτω μεγάλα· ἡ νεαρὰ ἐκεῖνη κόρη, ἥτις ὁμοία πρὸς τὰ σπάνια πτηνά, τὰ γινόμενα θύματα τῆς μεγάλης των ἀξίας χωρὶς νὰ τὸ γνωρίζωσι, καταδιώκετο πανταχόθεν διὰ ψευδῶν φιλίας ἐνδείξεων· πάντα ταῦτα καθίστων τὴν σκηνὴν αὐτὴν θλιθερῶς κωμικὴν.

Ἀλλὰ μήπως ἡ σκηνὴ αὕτη, ἐν ὅλῃ τῆς τῇ ἀπλότητι, δὲν εἶνε ὁμοία ἐν παντὶ χρόνῳ καὶ τόπῳ; Ἡ μορφή τοῦ Γρανδέ, ἐκμεταλλευομένου τὴν ψευδοῦ ἀποσιώσιν τῶν δύο οἰκογενειῶν καὶ καρπουμένου ἐξ αὐτῶν ὑπέρογκα ὄφελι, ἐδέσποζε τοῦ δράματος ἐκείνου καὶ τὸ ἐφώτιζε. Ἡ φυσιογνωμία ἐκεῖνη δὲν ἐξέφραζεν ἄρα ἐν πάσῃ αὐτῆς τῇ παντοδυναμίᾳ τὸν μόνον σήμερον πιστευόμενον θεόν, τὸ ἀργύριον; Τὰ ἱλαρὰ τοῦ βίου αἰσθήματα ἦσαν πάντῃ δευτερεύοντα κατὰ τὴν σκηνὴν ἐκείνην· ἔθαλλον δ' αὐτὰ τρεῖς μόναι ἀγναὶ καρδίαι, ἡ τῆς Ἀννέτας, τῆς Εὐγενίας καὶ τῆς μητρὸς τῆς. Πόσῃ δὲ πρὸς τοῦτοις ἀγνοίαν ἐνεῖχεν ἡ ἀνυπόκριτος αὐτῶν ἀφέλεια! Ἡ Εὐγενία καὶ ἡ μήτηρ τῆς οὐδὲν ἐγνωρίζον περὶ τῆς περιουσίας τοῦ Γρανδέ· ἔκρινον τὰ τοῦ βίου ὑπὸ τὸ φῶς τῶν ἀμυδρῶν των ἰδεῶν, δὲν ἐτίμων δὲ οὐδ' ὑπετίμων τὸ χρῆμα, διότι εἶχον συνειθίσει νὰ μὴ αἰσθάνωνται τὴν ἀνάγκην του. Τὰ αἰσθήματά των, καταθρυπτόμενα ἐν ἀγνοίᾳ των ἀλλὰ ζωηρὰ πάντοτε, καὶ τὸ περιβάλλον τὴν ὑπαρξίν αὐτῶν μυστήριον, καθίστων αὐτὰς ἐξαιρέσεις περιέργους ἐντὸς τῆς δημηγύρεως ἐκείνης, ἧς ὁ βίος ἦτο καθαρῶς ὕλικός. Φρικώδης ἀληθῶς εἶνε τοῦ ἀνθρώπου ἡ κατάστασις. Πάσης οἰκισθῆσθε αὐτοῦ εὐτυχίας πρόξενος εἶνε πάντοτε μία του ἀγνοία.

Καθ' ἦν στιγμὴν ἡ κυρία Γρανδέ ἐκέκρδαιεν ὀγδοήκοντα λεπτά — ποσὸν πρωτοφανὲς ἐπὶ τῆς τραπέζης ἐκείνης, — ἡ δὲ μεγάλη Ἀννέτα ἐγέλα ἐξ εὐχαριστήσεως, βλέπουσα τὴν κυρίαν τῆς ταμιεύουσαν ἐν τῷ θυλακίῳ τῆς τὸ μέγα ἐκεῖνο κέρδος, τὸ ῥόπτρον τῆς ἐξω θύρας ἐκρότησεν ἀφῆνης, καὶ ἐκρότησε τοσοῦτον θορυβῶδῶς, ὥστε αἱ γυναῖκες ἀνεσκήρτησαν ἐπὶ τῶν καθισμάτων των.

— Δὲν εἶνε ἄνθρωπος τῆς Σωμῆδος αὐτὸς ποῦ κτυπᾷ ἔτσι, εἶπεν ὁ συμβολαιογράφος.

— Τί κτύπημα εἶν' αὐτό! εἶπεν ἡ Ἀννέτα. Θέλου νὰ σπᾶσουν τὴν πόρτα μας;

— Ποιὸς διάβολος νὰ εἶνε; ἀνέκραξεν ὁ Γρανδέ. Ἡ Ἀννέτα ἔλαβεν ἐν τῶν δύο κηρίων καὶ ἀπῆλθε ν' ἀνοιξῆ, συνοδευομένη ὑπὸ τοῦ Γρανδέ.

— Γρανδέ, Γρανδέ! ἐφώνησεν ἡ σύζυγός του, καταληφθεῖσα ὑπὸ αἰσθήματος φόβου ἀορίστου καὶ ὀρηκῆσασα πρὸς τὴν θύραν τῆς αἰθούσης.

Πάντες οἱ παίζοντες εἰσώρησαν ἀλλήλους.

— Δὲν πηγαίνομεν καὶ ἡμεῖς; εἶπεν ὁ κύριος Δὲ Γρασέν. Αὐτὸ τὸ κτύπημα δὲν μ' ἀρέσει διόλου.

Μόλις ὅμως κατάρθρωσεν ὁ κύριος Δὲ Γρασέν νὰ εἶδῃ τὸ πρόσωπον νεανίου, συνοδευομένου ὑπὸ τινος κομιστοῦ τῶν λεωφορείων, ὅστις ἔφερε μὲν ἐπ' ὤμων δύο κολοσσαῖα κιβώτια ἐκράτει δὲ καὶ τινὰ μαρσίπους.

Ὁ Γρανδέ ἐπεστράφη ἀποτόμως πρὸς τὴν σύζυγόν του, καὶ τῇ εἶπε:

— Κυρία Γρανδέ, κύτταξε τὸ παιγνίδιον σου καὶ ἄφησέ με νὰ συνηνοθῶ με τὸν κύριον.



Ταῦτα δὲ εἰπὼν ἔκλεισε ζωηρῶς τὴν θύραν τῆς αἰθούσας, ὅπου οἱ τεταραγμένοι παίκτορες κατέλαβον μὲν καὶ πάλιν τὰς θέσεις των, δὲν ἐξηκολούθησαν ὅμως πλέον τὸ παίγνιον των.

— Εἶνε κἀνεὶς ἐντόπιος, κύριε Δὲ Γρασέν; ἠρώτησεν αὐτὸν ἡ σύζυγός του.

— Ὅχι, εἶνε ξένος.

— Θὰ ἔρχεται βεβαίως ἀπὸ τοὺς Παρισίους.

— Ἀλήθεια, εἶπεν ὁ συμβολαιογράφος, ἐξάγων τὸ γηραιὸν του ὠρολόγιον, δύο δακτύλους παχὺ καὶ ὅμοιον πρὸς ὀλλανδικὸν πλοῖον, εἶνε ἡ ὥρα ἑννέα. Διάβολε! τὸ λεωφορεῖον δὲν καθυστερεῖ ποτέ.

— Καὶ εἶνε νέος αὐτὸς ὁ κύριος; ἠρώτησεν ὁ ἀββᾶς Κρυτῶ.

— Νέος, ἀπήντησεν ὁ κύριος Δὲ Γρασέν· καὶ τὰ πράγματά του θὰ ζυγίζουσι τοῦλάχιστον τριακόσια χιλιόγραμμα.

— Ἡ Ἀννέτα δὲν ἔρχεται, εἶπεν ἡ Εὐγενία.

— Θὰ εἶνε κἀνεὶς συγγενῆς σας, εἶπεν ὁ πρόεδρος.

— Ἄς ἐξακολουθήσωμεν τὸ παίγνιδι μας, εἶπε μελιχρῶς ἡ κυρία Γρανδέ. Ἀπὸ τὴν φωνὴν του ἐνόησα, ὅτι ὁ Γρανδέ ἦτον δυσαρραστημένος· ἴσως πειραχθῆ νὰ ἰδῆ ὅτι ὀμιλοῦμεν διὰ τὰς ὑποθέσεις του.

— Δεσποινίς, εἶπεν ὁ Ἀδόλφος πρὸς τὴν γείτονά του, εἶνε ἀναμφιβόλως ὁ ἐξάδελφός σας Γρανδέ, πολὺ εὐμορφος νέος, τὸν ὅποιον εἶδα εἰς τὸν χορὸν τοῦ κ. Νούσιγγεν.

Ὁ Ἀδόλφος διεκόπη, διότι ἡ μήτηρ του τοῦ ἐπάτησε τὸν πόδα. Εἶτα δὲ τοῦ ἐζήτησε δέκα λεπτὰ μεγαλοφώνως, διὰ τὴν καταβολὴν της, καὶ τῷ ἐψιθύρισε σιγὰ εἰς τὸ οὖς:

— Δὲν σιωπαίνεις, ἀνότης!

Τὴν στιγμὴν ἐκείνην ἐπέστρεψεν ὁ Γρανδέ χωρὶς τὴν Ἀνέταν, ἧς τὰ βήματα, ὡς καὶ τὰ τοῦ βασιλέως, ἠκούσθησαν ἐπὶ τῆς κλιμακῆς. Εἶπετο δ' αὐτοῦ ὀδοπῆρος, ὅστις ἀπὸ τινων στιγμῶν τοσοῦτον ἐκίνει τὴν περιέργειαν καὶ ἠσχόλει τὴν φαντασίαν τῶν παριστιαμένων, ὥστε ἡ ἀφιξίς του εἰς τὴν οἰκίαν ἐκείνην καὶ ἡ αἰφνιδίος του πτώσις εἰς μέσον τοῦ κόσμου ἐκείνου, ἠδύναντο νὰ παραβληθῶσι πρὸς τὴν εἰσβολὴν κοχλίου εἰς κυψέλην ἢ τὴν εἰσαγωγὴν ταῶνος εἰς πενιχρὸν χωρικὸν ὄρνιθῶνα.

— Καθίσατε κοντὰ εἰς τὴν φωτιά, εἶπεν ὁ Γρανδέ.

Πρὶν ἢ καθίση, ὁ νεαρὸς ξένος ἐχαιρέτισεν ἐπιχαρίτως τὴν ὀμηγυριν. Καὶ οἱ μὲν ἄνδρες ἐγεροθέντες ἀπήντησαν διὰ προσηγόρου ὑποκλίσεως, αἱ δὲ γυναῖκες προσέκλιναν τυπικῶς.

— Θὰ κρυώνετε βέβαια, κύριε; εἶπεν ἡ κυρία Γρανδέ. Ἐρχεσθε ἴσως ἀπὸ . . .

— Μὰ γυναῖκα! εἶπεν ὁ γέρον ἀμπελοργός, καταλείπων τὴν ἀνάγνωσιν ἐπιστολῆς, ἣν ἐκράτει

ἀνὰ χεῖρας, ἄφησε πρῶτον τὸν κύριον ν' ἀναπαυθῆ.

— Ἀλλά, πατέρα, εἶπεν ἡ Εὐγενία, ἴσως ὁ κύριος θέλει τίποτε . . .

— Ἐχει γλῶσσαν, ἀπεκρίθη αὐστηρῶς ὁ Γρανδέ.

Ἡ σκῆνὴ αὕτη μόνον τὸν ἄγνωστον ἐξέπληξεν.

Οἱ ἄλλοι εἶχον ἤδη συνειθίσει τοὺς δεσποτικὸς τρόπους τοῦ γέροντος. Οὐχ ἦττον μετὰ τὰς δύο ἐκείνας ἐρωτήσεις καὶ ἀποκρίσεις, ὁ ἄγνωστος ἠγέρθη, ἐξέθηκε τὴν βράχιν του εἰς τὸ πῦρ, ἤγειρε τὸν ἕνα τῶν ποδῶν του, ἵνα θερμάνῃ τὸ πέλμα τῶν ὑποδημάτων του, καὶ εἶπεν εἰς τὴν Εὐγενίαν:

— Εὐχαριστῶ, ἐξάδελφῃ μου, ἐγευμάτισα εἰς τὸ Τούρ. Δὲν θέλω τίποτε, προσέθηκεν ἀποβλέπων εἰς τὸν Γρανδέ, δὲν εἶμαι διόλου κουρασμένος.

— Ἐρχεσθε ἀπὸ τὴν πρωτεύουσαν, κύριε; ἠρώτησεν ἡ κυρία Δὲ Γρασέν.

Ὁ κύριος Κάρολος, — οὕτως ἐκαλεῖτο ὁ υἱὸς τοῦ ἐν Παρισίοις κυρίου Γρανδέ, — ἀκούων ἑαυτὸν προσφωνούμενον, ἔλαβε μικρὸν δίοπτρον, κρεμάμενον ἐξ ἀλύσεως ἀπὸ τοῦ τραχήλου του, προσήρμοσεν αὐτὸ εἰς τὸν δεξιὸν του ὀφθαλμὸν, ἵνα ἐξετάσῃ τὰ ἐπὶ τῆς τραπέζης καὶ τοὺς περὶ τὴν τράπεζαν, θεωρῆσεν ἀθάδῶς τὴν κυρίαν Δὲ Γρασέν, καὶ ἀφοῦ εἶδεν ὅ,τι εἶχε νὰ ἴδῃ, τῇ εἶπε:

— Μάλιστα κυρία.

Εἶτα δὲ προσέθηκε:

— Παίξετε λόγον, θεία μου. Ἐξακολουθήσατε, παρακαλῶ, μὴ ἀφίνετε τὴν διασκέδασίν σας.

— Ἡμην βεβαία, ὅτι ἦτον ὁ ἐξάδελφος, διελογίζετο ἡ κυρία Δὲ Γρασέν, ῥίπτουσά που καὶ πού ἐπ' αὐτὸν τὸ βλέμμα της.

— Σαράντα ἐπτά! ἐφώνησεν ὁ γέρον ἀββᾶς. Δὲν σημειώνετε, κυρία Δὲ Γρασέν; Εἶνε ὁ ἀριθμὸς σας.

Ὁ κύριος Δὲ Γρασέν ἔθηκε μίαν ψῆφον ἐπὶ τοῦ ἀσκαίου τῆς συζύγου του, ἧτις ὑπὸ λυπηρῶν συνεχομένη προκισθημάτων, παρετήρει ἐναλλάξ τὴν Εὐγενίαν καὶ τὸν ἐκ Παρισίων ἐξάδελφον, οὐδὲλως εἰς τὸ παίγνιον προσέχουσα. Ἡ νεαρὰ κληρονόμος ὑπέβλεπεν ἐνίοτε λάθρα τὸν ἐξάδελφόν της, ἡ δὲ σύζυγος τοῦ τραπεζίτου κατάρθρωσεν εὐκόλως ν' ἀνακαλύψῃ τὴν ἐν τῷ βλέμματι τῆς νεάνιδος αὐξάνουσαν ἐκπληξιν καὶ περιέργειαν.

[Ἐστία συνείχεια].

Ἐπὶ τῷ θανάτῳ τοῦ Γαμβέττα αἱ ἰταλικαὶ ἐφημερίδες ἐπαναλαμβάνουσι τὸν ἐξῆς διάλογον, συναφθέντα μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τοῦ Βίκτωρος Ἐμμανουὴλ κατὰ τὰς πρώτας ἡμέρας τοῦ 1878:

— Ἄν ἤμην Ἰταλὸς, εἶχεν εἰπεῖ ὁ Γαμβέττας, καὶ ἂν εἶχον σὰς βασιλέα, θὰ ἤμην μοναρχικός.

Καὶ ὁ ἀείμνηστος βασιλεὺς τῆς Ἰταλίας ἀπήντησεν:

— Ἐγὼ, ἂν εἶχον τὴν τιμὴν νὰ ἦσθε ἰδικὸς μου ὑπήκοος, θὰ σὰς ἔκαμνα πρωθυπουργόν μου.